

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Collegium Universi Juris Canonici

Engel, Ludwig
Salisburgi, 1693

20. De Crimine Falsi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61596](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61596)

& fidejussorum habent, & solum lucrum querunt, ne pecunia otiosa sit. Et sane si iniquitatem non à verbis, sed ab effectu metimur, haud esse rationabile, indoctum, qui sub nomine *mutui*, vel *aussegen* accipit ꝑ, pro 100. usurarium asserere, & doctum, qui sub nomine *census* idem facit, absolvere. Meminisse tamen oportet, quod semper haecenus monui, multos contractus excusari posse, in quibus aliquid ultra sortem accipitur, si fiant cum eo, qui ex mea pecunia negotiatur, & honestum lucrum quaerit, ut mihi hujus lucri partem tribuat, veluti in contractu societatis expresso vel implicito, in quo alter pecuniam, alter industriam confert, contingit; aut si verè reditus annuus ex re vel industria habeat, quos sine damno suo vendere possit, secus autem, si contrahatur cum debitore indigente, qui tantum ad sublevandas necessitates suas mutuum pecuniam accipit, & si reditus ex rebus vel laboribus suis provenientes vendere debeat, defectum necessariae sustentationis pati, & paulatim profus ad inopiam delabi cogatur: cum tali enim non est materia, vel merces, scilicet lucrum aut reditus, super quibus possit fundari emptio, census, vel societas. Quod si ab initio contractus habuerit ex re vel industria reditus, & hi sine culpa sua defecerint, hic defectus vel interitus ad emptorem census spectat, ut is censum exigere non possit; sicut etiam superius dictum. Caveant igitur divites, ne pro transitorio & plerumque ingratum heredibus relinquendo lucro animae detrimentum patiantur, thesaurizent sibi potius thesauros in caelo, faciant Christianae Charitatis erga indigentes officium, & adimplere studeant illam Christi sententiam

Luc. 6. *benefacite, mutuum date, nihil inde sperantes.*

ENGEL IN DECRET. LIBER V.

TITULUS XX.

De Crimine falsi.

SUMMARIUM.

1. Quid sit & quomodo committatur crimen falsi.
2. Quae poena afficiantur falsi testes?
3. Falsum testem iudex punire potest, etsi aliàs non sit de ejus jurisdictione.
4. Falsi crimen suo modo committit, qui pro testimonio dicendo pecuniam accipit, sed non punitur poena falsi ordinaria.
5. Ab hac poena quoque excusatur, qui tantum in accidentalibus falsum dixit.
6. An testis, qui aliud extra, aliud in iudicio dixit, ut falsarius puniri possit?
7. Quomodo scripto falsum committatur: & quae hujus poena? n. 8.
9. Falsatores literarum Apostolicarum incurruni excommunicationem Bullae Coenae.
10. Quae notanda in Bullis Pontificiis, ex quibus earum falsitas argui possit.
11. Aperiens literas alterius an falsum committat?
12. Quando litera aliena sine injuria aperiri possint?
13. Mutatione nominis committitur etiam falsum.
14. Quibus modis facta committatur falsum?
15. Varij modi falsandi monetam: & quae horum falsariorum poena.
16. Poena Alchimistarum de Jure Canonico.
17. Vsu quomodo falsum committatur: & quomodo tale puniatur?
18. Monitum de usu & expensione falsa Monetae.

Juxta ordinem Decalogi, quo post furtum & alias iniquas rei alienae usurpationes prohibetur, ne quis adversus proximum falsum testimonium loquatur, tractat Compilator in *h. t.* de iis, qui per falsitatem & dolum quoquo modo aliis nocere intendunt.

Falsum enim & crimen falsi ad propositum describit Sylvester in verbo *falsarius*. n. 1. quod sit *immutatio veritatis* cum dolo & jactura: nam qui sine dolo per errorem falsum loquendo aut scribendo committit, vel qui sine alterius laesione mentitur, poenam hujus criminis non tenetur. *l. quid sit. 23.*

Nnn nnn

ff. Ad

ff. Ad l. Cornel. de falsis, & l. nec exemplum. 20. C. eod. tit.

Committitur falsum quatuor modis, scilicet dicto, scripto, factio, & usu.

Dicto committunt falsum, & illud quidem gravissimum testes, qui in iudicio falsum testimonium dicunt. Hujus delicti poena de jure Canonico circa Ecclesiasticos est depositio, & in Monasterium, vel carcerem ad agendam poenitentiam detrusio. c. si Episcopus. 7. dist. 50. De jure Civili poena ordinaria falsi est deportatio, & omnium bonorum publicatio. l. 1. §. ult. ff. Ad l. Cornel. de falsis quae poena exasperatur, & ultimum supplicium statuitur, si quis falsum testimonium dixerit. l. 1. §. praeterea ff. Ad l. Cornel. de Sicar. Generaliter constituit Carolus V. in Constitut. penal. a. 107. ut in quacunque causa criminali falsum contra alterum jurans eadem poena afficiatur, qua crimine probato afficiendus fuisset accusatus. Consuetudines etiam particulares circa punitionem falsorum testium maxime attendendas esse monet, variisque poenas pro diversitate locorum recenset Menoch. de Arbitrar. jud. cent. 4. casu 306. & cum testes, antequam deponant, juramentum de veritate dicenda praestare debeant, ideo juxta consuetudinem Imperii, quam Carolus V. cit. loc. confirmavit, aliquando testibus perjuris, praesertim si in re magni momenti pejeraverint, duo priores digiti, quos in praestatione juramenti exererunt, per carnicem amputantur.

Praeterea notabile est, quod de jure Civili iudici testem coram se falsum deponentem, punire liceat, quamvis ille testis non sit de ipsius iudicis jurisdictione, sed aliunde evocatus. l. nullum. 14. Cod. de Testibus l. penult. Cod. de Probat. delictum enim tribuit jurisdictionem in delinquentem l. 1. cum auth. qua in Provincia.

Cod. Ubi de Crimin. agi oport. dummodo testis falsarius non sit clericus, ludiculus, aut miles: illi enim specialia privilegia habent, ut alibi delinquentes ad proprios suos iudices remitti debeant, qua de re licetum est prolixius in Tit. Foro competent. Lib. II. §. 4. & 5.

Porro crimen falsi non tantum committere dicitur, qui falsum testimonium praebet, sed etiam qui pecuniam accipit ad testimonium dicendum vel non dicendum. l. §. 2. ff. h. t. neque enim pro testimonio dicendo pecuniam ex pacto accipere licet, cum quilibet sit obligatus ad testimonium veritati perhibendum. c. nolite timere. de iur. sa. 11. q. 3. c. non sane. 13. causa 11. q. 1. & toto tit. ext. de Testibus cogit. ubi in compensationem laborum, expensarum, vel lucri domi neglecti, in testis proci ad iudicium vocetur, & ibi moram facere debeat. c. statutum. 11. §. pro sereno. de Testibus. in 6. Nihilominus verum falsum a poena ordinaria falsi exculat, & poena arbitraria puniendum censet Menoch. de Arbitrar. 7. casu 310. eo quod in proprietate verborum vix possit dici falsum committere, cum veritatem non immuret, si quod suspicemus, de cetero verum testimonium praebet; nec accipiendo pecuniam juramentum vel iudici aut parti adverte injuriam aut

Sed & ille communitur a poena ordinaria falsi eximitur, qui in iudicio falsum dicit non circa substantialia causa, sed in quibusdam circumstantiis accidentibus vel etiam capitula & articulos, super quibus fuit interrogatus, quamvis hujus testimonium etiam circa substantialia vehementer redargatur, ut iterum probat Menoch. de Arbitrar. casu 307. & Julius Clarus §. Fa falsum in merito 9.

Quod si testis unum dixerit extra iudicium, & ejus contrarium in iudicio, non

credetur id, quod in iudicio dixit, propter religionem iuramenti, & auctoritatem iudicis: sed an propterea tanquam falsarius puniendus sit, dubitatur. Affirmat Barth. *in l. eos. 27. ff. h. t. n. 8.* Negat verò Clarus *d. 3. Falsum sub. n. 5.* Puto ad conciliationem non improbabiler distingui posse, an testis extra iudicium à litigante interrogatus falsum dixerit, ex quo litigans deceptus actionem instituit, transactionem reculaverit, expensas judiciales fecerit, vel an tantum in communi conservatione nihil cogitans de alicujus interesse falsum dixerit? Priori casu videtur procedere opinio Barth. eò quòd tunc intervenit immutatio veritatis cum dolo & jactura; posteriori verò casu opinio Julii Clari locum habet: quia falsum non committitur sine intentione nocendi, & tanquam solum mendacem, non falsarium leviter puniendum censet Menoch. *casu 312.* Hodie tamen raro poena deportationis & publicationis bonorum infligitur, præsertim in delictis extra iudicium commissis, quam auctoritatem Magistratus vel rempublicam concernunt: ideò in his potius poena arbitraria, vel actio de dolo, vel in factum ad interesse consequendum competet.

Scripto falsum committit Notarius, qui aut totum instrumentum falsum in gratiam alicujus scribit, vel notabilem aliquam falsitatem dolosè admittet; item quicumque alius, qui aliena instrumenta in parte aliqua substantiali & considerabili radu, immutat, lacerat, vel supprimit, aut si alienum chirographum, manum, vel sigillum imitatur & debitum, vel quid simile in sui favorem, & alterius detrimentum scribit. *l. r. & pas. sim. ff. h. t.*

Poena hujus falsitatis ordinariè de Jure Civili est deportatio, & omnium bonorum publicatio cum infamià; de consuetudine

verò teste Claro & Menoch. *cit. loc.* est arbitraria pro qualitate personarum & quantitate damni dati. Specialiter verò excommunicationem reservatam incurrunt non tantum illi, qui Bullas sive literas & rescripta Pontificia falsificant, sed etiam qui tales falsas literas penes se habentes eas intra 20. dies, à quo falsitatem cognoverint, non destruxerint aut resignaverint, *c. 4. hoc tit.*

Quot modis autem committi possit falsitas circa Bullas Pontificias, dilerte recenset Pontifex in *c. 5. eod. tit. & in c. quam grave. 6.* subjungit, stylum esse Romanæ Ecclesiæ, quòd Pontifex solet Patriarchas, Archiepiscopos & Episcopos in suis literis *Fratres* appellare, ceteros verò Ecclesiasticos & Laicos cujuscunque dignitatis *Illios*: item eum uni tantum personæ scribit, nunquam loquatur in plurali, *Vos* aut *Vester*; ideò si literæ Pontificiæ proferantur, in quibus hæc observata non fuerint, illæ tanquam falsæ existimari & rejici debeant.

Huc etiam quidam referunt illos, qui privatas alicujus literas desigillant, & aperiant. Verum licet hoc sine peccato & injuriâ eorum, ad quos literæ pertinent, regulariter fieri nequeat, plerumque tamen DD. censent non esse poenam ordinariam falsi, sed aliam mitiorem & arbitrariam intelligendam; nisi aperiens literas apertas ostenderit adversario, vel testamentum clausum, aut alias literas publicas sigillo publico Magistratus munitas aperuerit, cum enim crimen falsi inter delicta publica numeretur, ejus poena ordinaria rariùs locum habet, si potius alicui privato, quam publicæ auctoritati, & paci reipublicæ injuria inferatur, *c. cum olim. 33. ubi Innoc. & Panor. de Officio judicis delegati. l. qui testamentum. 2. ff. hoc tit.*

Aliquando etiam private alterius literæ

Nna nnn 2

fin

sine injuria aperiuntur, puta si id fiat jure belli, aut justæ defensionis causâ contra inimicum infidias molientem, vel ad impediendum peccatum alterius, ut si Prælati, patres, paterfamilias, præceptor & similes suorum Religiosorum, filiorum, subditorum literas aperiunt, rationabiliter metuentes, ne quid mali in iis contineatur.

Præterea inter falsarios hoc loco numeratur, qui nomen aut cognomen, genus vel parentes sibi mutaverit. *l. falsi 13. & ibi Gottofredus. ff. h. t.* sed hoc, si cum damno aliorum fecerit, aliâ si dolus & jactura proximi ablit, mutatio nominis præsertim ex causâ rationabili prohibita non est. *l. un. Cod. de Mutatione nominis.*

13 Facto committunt falsum, I. venditores, qui falsis ponderibus vel mensuris utuntur, aut falsas merces distrant. His de jure Civili communi poena dupli & relegationis constituta est in *l. penult. §. 1. ff. h. tit.* Carolus V. in *Const. penult. a. 113.* tales pro gravitate & frequentia delicti relegari, virgis cædi, aut aliquando etiam morte puniri voluit. II. qui alicui falsum partum supponerit, ita tamen, ut de hoc crimine non quilibet de populo, sed tantum parentes, vel alii, quorum ratione hereditatis, aut alimentorum interest, agere permittantur. *l. 30. 1. ff. eodem.* III. Qui terminos & limites agrorum dolose mutant, quorum poena est arbitraria, pro qualitate delicti & personæ in corpore vel pecunia inferenda *l. tota tit. ff. de Terminis & Constitutione Carolina. a. 114.* IV. Qui proposita edicta Magistratus dolo malo corrumpunt. *d. l. penult. ff. h. t.*

14 V. Qui monetam falsificant, quod potest fieri tribus potissimum modis: primo, si quis cudat monetam, qui cudendi potestatem non habet: est enim jus cudendi monetam unum ex regalibus, quod tantum summo Principi competit, & iis, qui ex privile-

gio, aut consuetudine legitima acquirunt. Textus & DD. in *tit. Fendos. Qua in regalia. & in l. 2. Cod. de Falsis monetis.*

Secundo, si quis monetæ publicæ auctoritate culæ justum pondus abradat. *l. quinquæ. §. ff. h. t. Martio,* si quis monetam cudat aut fingat ex falsa materia, ex metallo, pro, aut simili, &c. Primis duobus casibus poena arbitraria pro qualitate & frequentia delicti in corpore aut bonis infligenda. In tertio verò poena ignis constituta est in *Constitut. Carolin. a. 111.* De jure Canonico circa Ecclesiasticos non habetur in corpore Juris specialis poena in singulis iis casibus constituta: erit proinde arbitraria, quando ad poenam depositionis excoerit, *arg. c. ad audientiam. 3. h. t. Hæbetur quidem in extrarag. un. 7. canon. h. t. poena excommunicationis reservata in illos, qui monetam Regis Franciæ falsificant, sed videtur quasi speciale aliquod privilegium Regis Franciæ, & idcirco probabiliter non est numeranda inter generales poenas falsariorum, sicut colligitur ex *libro in Collect. an. ad c. extrarag. de m. n. de Officio Episcopi allegat. 30. sub n. 11.**

Deinde in *extrarag. un. cod. tit. 1. Commun.* (quæ incipit: *Spondent, qui non exhibent, divitias pauperes. Anonymus.*) specialiter statuitur, ut per aliam miam falsum aurum vel argentum educientes, aut monetam inde eudentes, vel dependentes tantundem de vero & bono pauperibus erogare, vel si ipsi, ut oratione contingit, pauperes sint, poenam aliam in corpore arbitrio Judicis unâ cum infamia subire teneantur, & si Clerici fuerint, deficiis obtentis priventur, & ad alia obedienda inhabiles reddantur.

Ufu demum falsum committitur, quando sitate ab aliis confecta utuntur, ut qui momentum, aut instrumentum, vel scriptum

falsam in iudicio scienter proferunt, qui falsam monetam dolose colligunt, & expendunt, &c. Et hi quoque imprimis ad restitutionem damni dati tenentur, & deinde pro gravitate & qualitate delicti vel poena ordinaria falsi vel arbitraria puniuntur, l. Cornel. d. 9. §. 2. & l. falsi. 13. §. 1. & l. ult. ff. Ad l. Cornel. de falsis. Constitut. Carol. d. loc.

18. Circa usum & expensionem Monetæ falsæ etiam illud hic adnotari potest, quod tamen si quis ex errore & deceptus falsam monetam acceperit, eadem tamen alios decipere non potest, sed regressum suum tantum contra eos, à quibus accepit, querere debet: novum enim peccatum contraheret alios innocentes decipiendo, quod utique non licet. Imò licet bonâ fide falsam monetam in alios expendere, ad restitutionem tenebitur ex iustitia commutativa, ex quâ omne damnus compensandum est, sicuti cum communi docet Silvester verbo. Fa. sarius. n. 8. Mol. de Just. & iure tract. 2. tom. 3. disp. 170. in fine.

TITULUS XXI. De Sortilegiis.

SUMMARIUM.

1. Quid sit Sortilegium proprie?
2. Sortes alia divinatorie, alia consultorie, alia divinatorie.
3. Sortes divinatorie intra & extra iudicium sunt licite.
4. Consultorie sortis, etsi aliquando licite, ordinariè tamen non sunt usurpanda.
5. In causis beneficiâlibus & electivis specialiter reprobantur, & quare?
6. In lre beneficiâli admitti aliquando possunt.
7. Divinatorie sortis sunt omnino illicite.

Quamvis Sortilegium proprie significet observationem fortuiti alicujus casus, juxta cujus eventum aliqua actio influat, ut, vel occultum cognoscitur, aut futu-

rum prædicatur, generalius tamen sub nomine Sortilegii & rubrica hujus Tituli quæcunque Divinationes, superstitiones, & magiæ intelliguntur, ideò quando & qualiter in singulis istis peccetur, breviter discutiemus.

§. I. De Sortibus.

Sortes communiter dividuntur à DD. in duas species, quòd alia sint divinatorie, alia consultorie, alia divinatorie.

Divinatorie sortes, eaque licite, & Jure approbata dicuntur, per quas res vel jus aliquod inter plures dividitur, vel litigium dirimitur, ut si pluribus optio rei legata relicta sit, & illi inter se in eligendo discordent. l. ult. Cod. Communia de legatis. si inter plures cohæredes patrimonium defuncti & bona hereditaria sorte dividantur. l. 2. Coa. Quando & quibus quartapars debetur &c. & aliis casibus, quos refert Gottofred. in suis notis ad d. l. ult. Ipsa quoque iudiciales controversiæ quandoque sorte dirimi possunt, si uterque litigans in sortitionem consentiat, est enim tunc species quædam compositionis, vel transactionis, sicut Proverb. 18. v. 18. legitur; contradictiones comprimit fors, & inter potentes quoque dirjudicat. Sic etiam usus præsertim bellicus obtinuit, ut plures rei mortis inter se sortem mittere permittantur, quis solus ex omnibus supplicium ferre debeat, prout notavit Less. de Just. & iure. lib. 2. c. 43. n. 58. & Divus August. scripsit quibusdam, cum civitas esset obsessa, & dubitaretur, quinam de Clero deberent exire, & quinam remanere, sorte rem decidendam esse, teste Gloss. in causa 26. q. 2. in principio.

Consultorie sortis sunt, in quibus occultæ veritatis manifestatio, aut consilii alicujus directio à Deo imploratur: ita enim pec-

Nra nra 3 corum

